

92-gruppen
Forum for Bæredygtig Udvikling

GLOBALT FOKUS

- Folkelige organisationers udviklingssamarbejde

Kommentarer til regeringens handlingsplan for FN's verdensmål

Juni 2017

I september 2015 blev et af de mest ambitiøse tiltag for at skabe global bæredygtig udvikling besluttet, da verdens lande enstemmigt vedtog FN's verdensmål for bæredygtig udvikling. Verdensmålene kan dog kun gennemføres, hvis landene aktivt prioriterer arbejdet med målene nationalt. Danmark har her en vigtig rolle, som et land der har gode forudsætninger for at gennemføre målene, og bør agere foregangsland for dette.

Det er derfor positivt, at regeringen den 31. marts i år lancerede en handlingsplan for Danmarks opfølgning på målene, og vi ser den som et vigtigt skridt for det videre arbejde og dialog om målene i Danmark.

Danske civilsamfundsorganisationer^{1 2} kommer her med en række anbefalinger til at hæve ambitionsniveauet i den danske gennemførelse af FN's verdensmål, hvilket vi anser for nødvendigt, hvis Danmark skal yde sit bidrag til opnåelsen af målene.

Vi har følgende overordnede anbefalinger:

- **De tre dimensioner af bæredygtig udvikling skal reflekteres mere ligeligt i handlingsplanen**
- **Respekter målenes universalitet og prioriter de mål og delmål, som Danmark er længst fra at nå - både nationalt og i forhold til global ansvarlighed**
- **Styrk integrationen af menneskerettigheder og "leave no one behind" i alle initiativer**
- **Inddrag relevante aktører og afsæt ressourcer til nye rammer - bl.a. et nyt tværgående multi-stakeholder forum**
- **Indfør obligatorisk vurdering af fremtidige lovforslag og handling på vurderingerne**
- **Udfør jævnlige og fyldestgørende rapporteringer samt analyser af Danmarks udfordringer**
- **Udvis politisk lederskab og skab flere initiativer til samarbejde på tværs af partier, ministerier og sektorer**
- **Mere samarbejde, finansiering og ansvarlig virksomhedsadfærd**

Disse overordnede anbefalinger er udfoldet nedenfor. Derudover er specifikke anbefalinger til de fire prioritetsområder i handlingsplanen inkluderet til sidst.

De tre dimensioner af bæredygtig udvikling skal reflekteres mere ligeligt i handlingsplanen

De tre dimensioner af bæredygtig udvikling - den sociale, miljømæssige og økonomiske - bliver nævnt flere steder i handlingsplanen (s.7, 10, 15), hvilket er positivt, fordi integrationen af de tre er afgørende for at opnå målene. I forhold til de konkrete mål og indsatsområder i handlingsplanen vægtes den økonomiske dimension imidlertid over de sociale og miljømæssige dimensioner i dele af handlingsplanen.

¹ 92-gruppen – Forum for Bæredygtig Udvikling er i denne sag tegnet af: Afrika Kontakt, Amnesty International Danmark, Care Danmark, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Ornitologisk Forening/BirdLife Danmark, Det Økologiske Råd, FN-forbundet, Folkekirkens Nødhjælp, Greenpeace, IWGIA, Kvindernes U-landsudvalg, Mellemløst Samvirke, Oxfam IBIS, Red Orangutangen, Sex & Samfund, U-landsforeningen Svalerne, VedvarendeEnergi, Verdens Skove, WWF Verdensnaturfonden.

² Globalt Fokus er en platform for omkring 80 danske civilsamfundsorganisationer, som arbejder med international udvikling, miljø og humanitært arbejde. 3F er medlemmer af Globalt Fokus, men er ikke medunderskrivere på denne henvendelse.

Vi foreslår at:

- De tre dimensioner af bæredygtig udvikling fremadrettet bliver ligeligt tænkt ind i alle dele af handlingsorienterede initiativer, strategier, planer, lovgivning m.m. Et eksempel fra handlingsplanen, hvor dette kunne styrkes er ved den første målsætning 1 på side 15, der kunne ændres til: 'Den økonomiske vækst skal øges indenfor rammer, der tilgodeser sociale hensyn og miljømæssige begrænsninger'.

Respekter målenes universalitet og prioriter de mål og delmål Danmark er længst fra at nå - både nationalt og i forhold til global ansvarlighed

Hvis alle mennesker levede, som vi gør i Danmark, ville verden ikke være bæredygtig. De undersøgelser, der bliver refereret til i handlingsplanen på side 13³, nævner flere mål hvor Danmark stadig har udfordringer. Danmark er ikke 'generelt i hus med verdensmålene', som der står beskrevet på side 9. En forudsætning for en seriøs indsats i arbejdet med målene er at handle aktivt på de mål, hvor Danmark er bagud.

Vi foreslår at:

- Danmark identificerer de områder, hvor Danmark er udfordret og længst fra at nå målet og aktivt handler på det - eksempelvis ved at kigge på Danmarks ressourceforbrug og påvirkning på naturen, fodaftryk ude i verden og ulighed m.m.

Styrk integrationen af menneskerettigheder og "Leave no one behind" i alle initiativer

Menneskerettigheder og princippet om 'ikke at lade nogen tilbage' (leave no one behind) er helt centralt for opfyldelsen af verdensmålene, og tilføjer en ekstra dimension på såvel ambitiøse som uambitiøse mål og delmål i en dansk kontekst – målene er først opfyldt, når de er opfyldt for alle. Derfor er det væsentligt, at menneskerettigheder og 'leave no one behind' er beskrevet som understøttende for verdensmålene i handlingsplanen på s. 11.

Vi foreslår at:

- Princippet om 'ikke at lade nogen tilbage' sikres i arbejdet med forskellige udsatte eller sårbare grupper, og at der foretages en disaggregering af data i de nationale indikatorer, så disse grupper synliggøres.
- Lave en kobling mellem målsætningen om 'ikke at lade nogen tilbage' og målet om bekæmpelse af ulighed. Den stigende ulighed er med til at hæmme det fattighedsreducerende vækstpotentiale, og dermed også udviklingen af bæredygtige samfund, hvor 'ingen lades tilbage'.

Inddrag relevante aktører og afsæt ressourcer til nye rammer bl.a. et nyt tværgående multi-stakeholder forum

Regeringen anerkender i handlingsplanen, at samarbejde og inddragelse af forskellige aktører såsom civilsamfund, den private sektor, forsknings- og vidensinstitutioner samt kommuner er vigtig for gennemførelsen af verdensmålene (s. 9). Vi er enige i, at arbejdet med at nå verdensmålene skal løftes i fællesskab, og kun derved kan de nås. På trods af at regeringen anerkender dette, bliver det ikke operationaliseret i handlingsplanen i form af en systematisk involvering af aktører via konkrete samarbejds mekanismer, f.eks. er der ingen planer for at etablere et multi-stakeholder forum, der samler bredt både nationalt og decentralt. De eksisterende fora, der bliver nævnt i handlingsplanen, arbejder alle indenfor specifikke områder og ikke hele verdensmåls-dagsordenen.

³ SDG Index & Dashboards – Global Report <http://www.sdgindex.org>

Vi foreslår at:

- Regeringen imødekommer den dialog og brede involvering af det danske samfund, som efterspørges af en lang række aktører og etablerer et multi-stakeholder forum, platform eller lignende, der kan formalisere løbende dialog, inspirere og vidensdele mellem forskellige aktører.
- Civilsamfundsorganisationer, forsknings- og vidensinstitutioner, den private sektor m.fl. fremover mere systematisk inddrages i forbindelse med udarbejdelsen af kommende initiativer, rapportering samt udarbejdelse af den næste danske handlingsplan, fordi en formel proces for at give indspil på et tidligt tidspunkt skaber partnerskaber og starter det folkelige engagement, der er nødvendigt for succes. 92-gruppen og Globalt Fokus anser det for en naturlig forpligtelse og et privilegium i fællesskab at kunne tilbyde regeringen sparring i den sammenhæng.
- Der bliver sikret bred politisk opbakning til opfølgning på handlingsplanen og kommende initiativer i Folketinget. Det vil være med til at sikre en større kontinuitet og ejerskab til indsatsen på tværs af skiftende regeringer frem mod 2030, hvor målene skal være nået.

Indfør obligatorisk vurdering af fremtidige lovforslag og handling på vurderingerne

Regeringen lægger i handlingsplanen op til, at fremtidige lovforslag og andre tiltag kan vurderes ud fra verdensmålene og deres konsekvenser for sociale, miljømæssige og økonomiske forhold (s.11). Dette kan være et stærkt og vigtigt tiltag i Danmarks arbejde med verdensmålene og bæredygtig udvikling, hvis det gennemføres konsekvent.

Det er ligeledes positivt, at handlingsplanen beskriver, at regeringen vil arbejde for sammenhængende politikker for bæredygtig udvikling på EU plan. Det er der brug for.

Vi foreslår at:

- Regeringen arbejder aktivt for, at konsekvensvurderingerne bliver en obligatorisk del af alle nye lovskabende processer.
- Arbejdet med at sikre politikkoherens for bæredygtig udvikling i EU opprioriteres kraftigt, således at det får en reel betydning og bliver virkningsfuldt – også på følsomme områder som EU's landbrugs- og fiskeripolitik samt økonomisk politik, herunder handel og skat.

Udfør jævnlige og fyldestgørende rapporteringer samt analyser af Danmarks udfordringer

Jævnlig rapportering på målene er vigtig for at monitorere fremskridtene og i forhold til at holde øje med mål, hvor gennemførelsen halter bagud. Derfor er det positivt, at Danmarks Statistik skal sende opdateret data på de globale indikatorer til HLPF i FN, og at regeringen vil oversende en såkaldt fremdriftsrapport for handlingsplanen og de nationale indikatorer til folketingets orientering med en kort redegørelse (s.19). Dog vil der kun være en udvidet statusredegørelse til drøftelse i folketinget hvert fjerde år.

Vi foreslår at:

- Der foretages udvidet rapportering hvert år, således at der kan følges mere præcist op på gennemførelsen af målene.
- Folketinget aktivt inddrages årligt og ikke blot orienteres.

- Regeringen udarbejder en baseline for Danmarks udgangspunkt for at opnå målene, og en 'gap-analyse', der klart identificerer områder, hvor der er brug for en prioriteret indsats og ikke blot kortlægger eksisterende tiltag.
- Effekten af Danmarks internationale ageren og globale fodaftryk medtages i rapporteringen. I den sammenhæng kan bl.a. Danmarks Statistiks arbejde med det grønne nationalregnskab indgå.

Udvis politisk lederskab og tag flere initiativer til samarbejde på tværs af partier, ministerier og sektorer

I handlingsplanen peger regeringen på, at arbejdet med verdensmålene bliver forankret i Finansministeriet, hvor finansministeren ligeledes vil være formand for den interministerielle gruppe (s.20). Den interministerielle gruppe er vigtig i forhold til at sikre, at ministerierne samarbejder om målene, hvor der er relevante koblinger. Erfaringen fra andre lande viser, at målenes gensidige afhængighed af hinanden kan udfordre arbejdet og kræver ekstra opmærksomhed for at undgå silo-tænkning.

Politisk ejerskab og ansvar på højeste niveau er afgørende for gennemførelsen af målene, da det er nødvendigt for at sikre, at hele regeringen tager ansvar og prioriterer arbejdet. Det er glædeligt, at vi nu har en finansminister, der viser stort ejerskab og aktivt bakker op om målene. En engageret finansminister kan med sin indflydelse gøre en afgørende forskel for en succesfuld gennemførelse af målene.

Vi foreslår at:

- Regeringen sikrer og styrker samarbejdet mellem ministerier, partier og sektorer og det tværfaglige arbejde med målene.
- Lader relevante aktører få foretræde for den tværministerielle gruppe, så gruppen bliver opdateret på seneste viden og arbejde med målene fra forskellige aktører i det danske samfund.

Mere samarbejde, finansiering og ansvarlig virksomhedsadfærd

Danmark har gode muligheder for via FN's verdensmål at bidrage med både erfaringer, viden og ekspertise i forhold til at skabe bæredygtig udvikling i samarbejde med forskellige aktører. Vi er enige i, at regeringer, civilsamfundsorganisationer og virksomheder har en fælles interesse i at arbejde sammen, som handlingsplanen nævner. Vi er også enige i, at verdensmålene er med til at skabe grundlaget for nye spændende forretningsmuligheder og partnerskaber, hvor ansvarlig virksomhedsadfærd er helt centralt (s. 9). Men overordnet er det uklart, hvordan regeringen vil være med til at sikre finansiering især i forbindelse med mål, hvor Danmark halter bagud. Samtidig står virksomheders samfundsansvar uklart beskrevet uden specifikke henvisninger til konkrete retningslinjer eller nye initiativer vedrørende mere lovpligtighed.

Vi foreslår at:

- Regeringen udarbejder en klar og ambitiøs plan for finansiering af Danmarks arbejde for FN's verdensmål, som mobiliserer flere ressourcer til arbejdet, end der er til rådighed i dag. Denne plan skal inkludere større offentlig støtte – både i forhold til arbejdet med verdensmålene i Danmark og en forøgelse af Danmarks internationale bistand til bæredygtig udvikling. Mobiliseringen af flere ressourcer skal bl.a. opnås gennem offentlige investeringer, en grøn, bæredygtig økonomisk afgiftspolitik og partnerskaber, der sætter

fokus på fattigdomsorientering, menneskerettigheder, bekæmpelse af ulighed samt bæredygtighed, klima og miljøbeskyttelse.

- Udviklingssamarbejde er på minimum 0,7 procent i ren bistand. Regeringen øger udviklingsbistanden, på sigt frem mod 1 procent af BNI, samt stopper den nuværende udhuling og brug af bistanden til andre formål og målretter den mod fattigdomsbekæmpelse og verdensmålene.
- Den danske klimafinansiering også øges og reelt bliver ny og additional i forhold til den traditionelle udviklingsbistand.
- Regeringen aktivt integrerer klima- og miljøbeskyttelse, respekt for menneskerettigheder, ansvarlig skattepraksis, fattigdomsorientering samt ansvarlig afrapportering og resultatmåling i arbejdet med målene, og at de samme principper også følges i forbindelse med udviklingen af nye forretningsmodeller og partnerskaber. Virksomhedernes samfundsansvar skal være kernen i forretningsaktiviteter og planer.
- Regeringen stiller krav om efterlevelse af FN's retningslinjer for menneskerettigheder og erhverv, herunder at virksomheder skal udøve nødvendig omhu (due diligence) når virksomheder indgår i partnerskaber om verdensmålene (med-) finansieret af offentlige midler.
- Regeringen straks tager initiativ til at opdatere den forældede handlingsplan for Danmarks implementering af FN's retningslinjer for menneskerettigheder og erhverv samt OECD's retningslinjer for multinationale virksomheder, og sikrer at internationale miljøaftaler bliver inkluderet og overholdt i virksomhedsarbejdet.

De fire prioritetsområder

Regeringen har valgt fire prioritetsområder, der omhandler 'Vækst og velstand', 'Mennesker', 'Miljø og klima' samt 'Fredelige og trygge samfund'. I sammenhæng med hvert af prioritetsområderne er der inkluderet målsætninger og nationale indikatorer. Det er godt og nødvendigt med specifikke politiske målsætninger og nationale indikatorer, da de kan være med til at sikre reelle fremskridt indenfor de forskellige områder. Men overordnet er det uklart, hvad sammenhængen er mellem verdensmålene og nationale prioritetsområder, målsætninger og indikatorer.

Vi foreslår at:

- Regeringen skaber større transparens omkring sammenhængen mellem de valgte nationale målsætninger og indikatorer og de globale mål og indikatorer, samt baggrunden og kriterierne for udvælgelsen.
- Regeringen udover at pege på allerede eksisterende tiltag, også fremlægger planer om nye tiltag og indsatser for at indfri målene.
- Regeringen sætter mere fokus på også at følge FN's delmål, og ikke kun de overordnede mål.

Prioritet 1 – Vækst og velstand

Det er positivt, at regeringen anerkender, at indsatsen kræver integration af de økonomiske, sociale og miljømæssige dimensioner af bæredygtighed. Det afspejles dog ikke i målsætninger og indikatorer, der forekommer at være for ensidigt fokuseret på økonomiske forhold.

Vi foreslår at:

- Alle de tre dimensioner af bæredygtig udvikling aktivt bliver tænkt ind i målsætningerne. Et eksempel er målsætning 4 om, at forskningsmiljøerne skal kunne levere løsninger, der kan sælges på markederne. Men forskningen skal også kunne skabe grundlag for løsninger på sociale og miljømæssige udfordringer, der kan indgå som bidrag til Danmarks udviklingsindsats (målsætning 7).
- Ved tiltag vedrørende bæredygtige partnerskaber og investeringer i udviklingslande (målsætning 7), der "kan bidrage til at skabe bæredygtig vækst", også refereres vækstens negative sider. Det er således nødvendigt, at man samtidig bekæmper vækstens negative sider i form af f.eks. større indkomstforskelle mellem rig og fattig, øget ulighed mellem kønnene, flere konflikter omkring knappe naturressourcer (f.eks. vand), mere voldelige samfund, flere overgreb på oprindelige folks rettigheder mv.

Prioritet 2 – Mennesker

I forbindelse med handlingsplanens prioritet 2 om mennesker, er vi enige i, at fokus på mennesker er et afgørende og vigtigt prioritetsområde, hvor essentielle emner som bl.a. ligestilling, uddannelse og sundhed er grundlaget for, at vi har det velfærdssamfund, vi har i dag. Men afsnittet forekommer samtidig for overordnet til reelt at understøtte en mere bæredygtig udvikling bl.a. for de mest udsatte og sårbare grupper. Ligeledes er der en række områder, hvor der er dokumenterede udfordringer, der ikke nævnes. Delmålene i verdensmålene er et resultat af mange lange forhandlinger, hvor Danmark heller ikke fik alle sine prioriteter igennem, men dette behøver ikke afholde Danmark fra at gå længere, end hvad målene foreskriver.

Vi foreslår at:

- Handlingsplanen opdateres til også at inkludere initiativer indenfor seksuel og reproduktiv sundhed og rettigheder (SRSR) inkl. at seksualundervisning gøres obligatorisk på alle ungdoms- og læreruddannelser, og at der udformes en national plan for SRSR, der inkluderer hele livsforløbet – fra fødsel til alderdom. Internationalt bør Danmarks ambitioner for SRSR-området reflekteres ved markant øget finansiering.
- Uddannelse inkluderes på listen over danske styrkepositioner, idet Danmark på mange måder er et foregangsland i forhold til at levere fri adgang til uddannelse og inklusion og kvalitet i uddannelsessystemet.
- Der fokuseres på de udfordringer, der er i Danmarks uddannelsessystemer, såsom at flere søger til privatskoler, og at drenge i al for høj grad tabes i uddannelsessystemet (herunder særligt drenge af anden etnisk herkomst end dansk, hvoraf 30 % ikke får en ungdomsuddannelse).
- Fokus på at skabe engagerede borgere og mønsterbrydere i det danske uddannelsessystem styrkes.

- Der tages initiativ til at fokusere mere specifikt og direkte på børn med handicap i grundskolen i indikatorerne, så uddannelsesniveaueet også løftes for personer med handicap. Bl.a. er det afgørende, at der måles på udbytte af uddannelse, ikke blot tilstedeværelse.
- Der sættes målrettet fokus på personer med handicap, som er stærkt underrepræsenteret på arbejdsmarkedet, ved at sikre øget adgang til arbejdsmarkedet for personer med handicap for at forebygge eksklusion og fattigdom for den befolkningsgruppe⁴.

Prioritet 3 – Miljø og klima

Regeringens fokus på miljø og klima er velvalgt og relevant i forhold til sikre opfyldelsen af verdensmålene. Det er desuden positivt, at der under prioritet 3 om miljø og klima er beskrevet, at Danmark skal være et foregangsland inden for grøn omstilling, bæredygtig brug af naturressourcer og energieffektivitet. Men overordnet er Danmark ikke på linje med målopfyldelse, når det gælder miljø-, klima- og naturmålene. Flere undersøgelser viser, at Danmark halter bagud på disse mål. Mange mål/områder samles derudover i handlingsplanens prioritet 3, hvilket betyder, at flere vigtige indsatsområder ikke behandles grundigt nok.

Vi foreslår at:

- Det tilføjes i handlingsplanen, at naturen er et af de områder, hvor Danmark skal være et foregangsland, så Danmark har et rigt og varieret plante- og dyreliv med balance mellem beskyttelse og benyttelse af naturen.
- Danmark får en målsætning, der afspejler, at Danmark er forpligtet til at genoprette natur (forringede økosystemer). Dels fremgår den forpligtelse under FN's verdensmål 14, delmål 14.2 samt 15, delmål 15.1, af Aichi-biodiversitetsmål 14 og 15 samt af EU's biodiversitetsstrategi mål 2.
- Indsatser i forbindelse med miljø-, klima- og natur gøres mere specifikke, handlingsorienterede og decideret målbare. Eksempelvis er målsætningerne 25 og 26 om 'Bæredygtige virksomheder og produkter' og 'Bæredygtige fødevarer' ikke handlingsanvisende – det er områder eller konstateringer og ikke mål med retning eller udvikling.
- Koble indsatsen for miljø og klima direkte til FN's Verdensmål 4, og særligt delmål 4.7 om at " Inden 2030 skal alle elever have tilegnet sig den viden og de færdigheder, som er nødvendig for at fremme bæredygtig udvikling". Der bør laves en redegørelse for hvordan delmål 4.7 tolkes, samt hvilke tiltag der skal til for at sikre opfyldelsen af det.
- Der tilføjes flere indsatser, der går på at genoprette levesteder i det åbne land, i havet og i ferskvandssystemer.
- Der inkluderes mål for det danske forbrug og globale fodaftryk på kloden, der er et af de områder, hvor Danmark halter mest bagud i forhold til verdensmålene (herunder mål 12).
- Der tilføjes nationale klimamål for Danmark - herunder nationale mål for reduktion af drivhusgasser - der bedre reflekterer Danmarks ansvar under Paris-klimaaf-talen.

⁴ https://pure.sfi.dk/ws/files/838372/1715_Handicap_besk_ftigelse_og_uddannelse_i_2016.pdf

De klima- og energimål, der er inkluderet i handlingsplanen nu, er dels EU-mål, der ikke er justeret efter Paris-klimaaf-talen - og dels regeringens mål for vedvarende energi i 2030, der heller ikke svarer til Danmarks ansvar under Paris-aftalen. Ligeledes er der ikke inkluderet samlede nationale mål for reduktion af drivhusgasser. Danmark bør bidrage mere til kampen mod klimaforandringerne, og dette bør indgå i handlingsplanen.

- Danmark i højere grad anerkender vores historiske ansvar for de klimaforandringer, alle på vor planet står overfor, og øger bidraget til kampen mod klimaforandringerne. Dette skal ses bl.a. gennem bidrag til at udvikle og styrke landes kapacitet til at måle klimavirkningerne i deres land og til at tilpasse sig klimaforandringer.

Prioritet 4 – Fredelige og trygge samfund

Vi bifalder regeringens fokus på mål 16 som hovedfokus under prioritet 4, lige såvel som vi er enige i regeringens fokus på at sikre et ansvarligt og inddragende demokrati og myndighedsapparat (s 18). For civilsamfundet er netop en bred og demokratisk inddragelse nøglen til at sikre fredelige og trygge samfund. At sikre sådanne samfund i Danmark sker dog ikke blot gennem nationalt arbejde, men også gennem Danmarks arbejde ude i verden. Den danske regerings fokus på sit arbejde ude i verden baserer sig ifølge handlingsplanen på et ønske om at "påvirke den globale udvikling i positiv retning" (s 18), samt et ønske om at fremme international stabilitet og sikkerhed gennem militære operationer og freds- og stabiliseringsopgaver (s 18, målsætning 37). Stabilitet og en bæredygtig fred kræver nye måder at arbejde på og et fornyet fokus på at linke udvikling, humanitære samt fredsbyggende initiativer med henblik på at generere "kollektive resultater".

Vi foreslår at:

- Styrke medborgerskabsundervisningen på alle uddannelsesinstitutioner ved at udvikle en strategisk ramme, som sikrer at alle skoletrin introduceres til emnet. En forudsætning for opbyggelsen af fredelige og trygge samfund er at styrke medborgerskabsundervisningen på alle uddannelsesinstitutioner. Børn og unge skal have viden om medborgerskab og værktøjer til at navigere i forskellige kulturmøder for sammen at skabe inklusive og diskriminationsfrie samfund, der bygger på retsstatens principper. Regeringens handlingsplan nævner vigtigheden af dette, og enkelte initiativer, men kommer ikke med en strategiske ramme, der sikrer at alle skoletrin introduceres til emnet.
- Lægge langt større vægt på 'forebyggelse' både via diplomatisk indsats og bistand i forhold til latente konflikter og gennem støtte til stabilisering og fredsopbyggende indsatser. Tilrettelæggelsen af såvel dansk forsvars- som udenrigspolitik må således tage udgangspunkt i forebyggelse for at fremme en dansk 'bæredygtig sikkerhed'. Inkorporering af dette perspektiv ville gøre handlingsplanen mere fremadrettet og ambitiøs i forhold til prioritet 4.
- Danmark anerkender koblingen mellem international stabilitet og sikkerhed og menneskerettigheder, et sundt miljø, bæredygtig ressourceforvaltning samt mangfoldig biodiversitet overalt på kloden, og sætter et større fokus på Danmarks økologiske fodaftryk – både ude i verden og med hensyn til, hvad Danmark skal gøre for at mindske vores meget høje økologiske fodaftryk herhjemme – blandt andet indenfor rammerne af mål 12.

Vi ser frem til videre dialog om vores kommentarer til regeringens handlingsplan og håber, at regeringen vil tage vores anbefalinger med i det videre arbejde med målene.